

Públic

ELS FALSOS ARGUMENTS UTILITZATS PER NO TENIR UN GOVERN DE COALICIÓ

Vicenç Navarro

Catedràtic Emèrit de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques

Universitat Pompeu Fabra

12 de setembre del 2019

Una característica de l'establishment politicomediàtic espanyol és intentar relativitzar la gravetat dels problemes polítics que hi ha a Espanya, amb l'argument que aquests problemes es donen a tots els països amb un nivell similar de desenvolupament econòmic, com ara els de l'Europa Occidental. La generalització del problema dificulta així identificar amb claredat quines són les responsabilitats de les institucions espanyoles en la creació d'aquests problemes, ja que les causes semblen ser més continentals que nacionals.

Un exemple d'això és l'argument que utilitza aquest establishment per tal d'explicar l'aparent impossibilitat per establir un

govern de coalició basat en l'aliança de dos espais polítics d'esquerres: el PSOE i Unidas Podemos i les seves confluències. **Les dificultats d'enteniment entre ambdós espais són presentades com un reflex de la impossibilitat d'establir governs de coalició entre partits definits com a socialdemòcrates d'una banda, i un altre o uns altres partits a la seva esquerra, de l'altra, una impossibilitat que s'assumeix que es dona a tots els països de l'Europa Occidental.** Se cita constantment que a cap país europeu hi ha hagut aquest tipus de governs de coalició d'esquerres. Fins i tot un periodista tan reconegut com **el Sr. Iñaki Gabilondo repetia aquest argument a l'extensa entrevista que li van fer a *La Sexta Noche* per explicar (en realitat, justificar) per què el PSOE no accepta l'establiment d'un govern de coalició amb Unidas Podemos, durant la qual va fer èmfasi en el fet que enlloc més d'Europa es dona aquesta coalició.** Segons ell, les causes no són programàtiques, ja que ambdós partits (PSOE i UP) tenen programes molt similars; les causes deriven del fet que les seves cultures polítiques es consideren incompatibles –la reformista socialdemòcrata, i l'antisistema, comunista o anarquista o el que fos–.

A Europa hi ha hagut i continua havent-hi governs de coalició entre partits socialdemòcrates i partits comunistes o d'altres esquerres

El que és sorprenent és que aquesta afirmació sobre la impossibilitat de coalicions d'esquerres es reproduïx constantment en els principals mitjans d'informació quan **l'evidència mostra tot el contrari, ja que hi ha hagut, i continua havent-hi, molts governs de coalició entre partits socialdemòcrates i partits a la seva esquerra. I a Europa ha passat precisament en aquells països a on la socialdemocràcia ha estat més forta i ha governat durant més temps d'ençà de la II Guerra Mundial: els països escandinaus**, països que han assolit els nivells més alts de qualitat de vida i benestar de les seves poblacions com a conseqüència, en gran part, de les polítiques públiques aplicades per aquests governs de coalició. Ho vaig documentar recentment en un article ignorat per l'establishment politicomediàtic espanyol (veure "¿Per què no és possible un govern PSOE-UP a Espanya?", *Públic*, 29.08.19). Ho repeteixo aquí. Només **durant els primers anys d'aquest segle XXI vam poder veure a Noruega una coalició del Partit Laborista (socialdemòcrata) amb un partit a la seva esquerra entre 2005 i 2013**, concretament amb el Partit Socialista de l'Esquerra; ambdós partits van compartir govern. D'altra banda, **a Dinamarca hi va haver una experiència similar entre 2011 i 2014, període durant el qual el Partit Socialdemòcrata va governar en coalició amb el Partit Popular Socialista, partit aquest últim procedent de l'òrbita comunista. I una cosa similar va succeir a Finlàndia, a on durant el mateix període 2011-2014 el Partit**

Socialdemòcrata va governar el país juntament amb diversos partits, entre ells l'Aliança de l'Esquerra, successora de la Lliga Democràtica Popular Finesa fundada l'any 1944 després de l'abolició de la legislació anticomunista; aquesta aliança s'ha repetit amb el govern que des d'aquest any encapçala Finlàndia.

Espanya ha estat també governada abans per coalicions de partits d'esquerres: la història ignorada o ocultada de la II República

Però ni tan sols fa falta que mirem altres països. N'hi ha prou amb conèixer la història de la II República, ignorada en aquest país. La falta de correcció de la visió deformada (però hegemònica) que existeix del que va ser la II República explica aquest enorme desconeixement, del qual les esquerres governants en tenen gran responsabilitat. I és que la manca d'interès per la recuperació de la memòria històrica és, en gran part, la causant d'aquest oblit. Per desgràcia, la Llei de memòria històrica s'ha interpretat exclusivament com una llei reivindicativa, amb la qual s'ha intentat reconèixer i compensar les víctimes de la dictadura que va causar tant de dany a les classes populars d'aquest país. I tot i que aquestes reivindicacions són necessàries, són molt insuficients, ja que **el més important és corregir la versió del que va ser el nostre passat, sense el qual és difícil d'entendre el present, com està passant ara en relació amb la suposada incompatibilitat que comentàvem anteriorment.**

De fet, durant el període de la II República hi va haver canvis profunds. Malgrat la seva brevetat, va ser un període enormement innovador durant el qual moltes de les seves reformes –com ara l'avortament o les reformes educatives– es van convertir en un referent indiscutible per a les forces progressistes europees. I el programa proposat pel Frente Popular l'any 1936 hauria significat una transformació profunda d'aquest país, i l'hauria convertit en un dels punts d'inspiració per a la resta d'Europa. El seu principal propòsit, en aquest sentit, era reprendre on es van quedar les reformes que havien impulsat els anteriors governs d'esquerres durant el bienni 1931-1933 (reforma agrària, reforma de les relacions laborals, reforma educativa, reforma de l'Exèrcit, etc.).

La victòria d'aquest Frente Popular l'any 1936 va donar com a resultat un govern de coalició en què, durant el període 1936-1939, el PSOE va governar en diferents etapes amb partits com ara el Partido Comunista de España (PCE), el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), el Partit Nacionalista Basc (PNV), Izquierda Republicana (IR) o Unión Republicana (UR), entre d'altres. Enfront d'aquesta coalició les dretes espanyoles (que representaven com sempre els elements més regressius i reaccionaris del país, els interessos dels quals s'havien vist afectats per les reformes

proposades per aquest govern de coalició) van dur a terme un cop militar i van establir una de les dictadures més cruels que hagin existit a Europa (segons el professor Malefakis, de la Universitat de Columbia de Nova York, un dels millors experts sobre el feixisme europeu, per cada assassinat polític que va cometre el règim de Mussolini, el de Franco en va cometre 10.000). **La victòria del que a Espanya es coneix com a "franquisme" va establir una versió de la història que va demonitzar la II República, demonització a què les esquerres governants han contribuït al no haver intentat recuperar la seva història seriosament. El fet que aquestes esquerres es convertissin en les principals valedores de la monarquia va significar que abandonessin qualsevol intent de rescatar la història real del nostre passat, sense el qual és difícil construir el present.** Els anys del Frente Popular, malgrat la seva brevetat, van tenir un enorme impacte reformador, ja que van expandir els drets polítics i socials de la població en general, i de les classes populars en particular. La demonització de la II República, que continua vigent a l'Espanya actual, ha donat mal nom a l'expressió "Frente Popular", quan en realitat les coalicions d'esquerres van ser un gran avenç per a l'Espanya d'aleshores.

Els elements comuns entre el nostre passat i el nostre present

Naturalment que el context d'ara és molt diferent del d'aleshores. Però hi ha elements en comú dels quals la dreta sembla ser-ne més conscient que l'esquerra. **La dreta espanyola, que és hereva de les dretes de sempre, immediatament ha definit la possible aliança PSOE-UP com "la revifada del Frente Popular", conscient que aquesta acusació li serà rendible, ja que immediatament refiva la demonització del que va ser II República, que, com acabo de dir, ha continuat fins avui en aquest país. Les esquerres semblen compartir aquesta lectura, ja que els fa molta por revifar el passat, ja que la versió d'aquest passat està controlada per la dreta. La realitat és que si el Frente Popular hagués continuat i els colpistes feixistes haguessin estat derrotats, s'haurien dut a terme les reformes, i estaríem avui (com ha passat a molts països democràtics europeus) a l'alçada de la qualitat de vida dels països nòrdics escandinaus. És en aquells països a on les esquerres han estat més poderoses a Europa.**

Les causes reals de la suposada impossibilitat

La "impossibilitat" d'establir una coalició entre el PSOE i UP és fàcil d'entendre, i es deu principalment a dos factors. Un és l'enorme influència que els poders fàctics (financers i econòmics) tenen sobre els aparells de l'Estat i sobre els grans mitjans de persuasió del país. I l'altre és la renúncia del PSOE

al projecte tradicional de la socialdemocràcia (que no és ni més ni menys que el socialisme en democràcia, amb l'objectiu d'eliminar qualsevol forma d'explotació, sigui de classe social, de gènere, de raça o de nació; si llegeixen els documents constitutius d'aquestes formacions polítiques ho veuran). En cadascuna d'aquestes formes d'explotació, origen de les desigualtats, Espanya es troba entre els països més desiguals de la Unió Europea dels Quinze, com a resultat de l'enorme poder de les classes dominants (que inclouen, a més a més dels poders econòmics i financers, les elits polítiques i mediàtiques del país).

Aquest abandonament per part del PSOE de les seves tradicionals posicions socialdemòcrates, que ha anat acompanyat de l'adopció d'elements clau del neoliberalisme, ha transformat aquest partit en un partit socioliberal, el qual es diferencia d'un partit liberal per definició (com ho és C's, per exemple) per tenir una certa sensibilitat social (de tipus assistencial). **És la conversió de la socialdemocràcia al socioliberalisme, que va assolir la seva màxima expressió en la Tercera Via, la versió espanyola de la qual va ser el govern Zapatero.** La seva baixada d'impostos (que no només en va reduir la recaptació, sinó que els va fer més regressius), la seva modificació de l'impost de societats –cosa que va afavorir clarament els grans grups econòmics–, el seu increment dels impostos indirectes i la reducció dels directes, la seva eliminació i/o reducció dels impostos de successions i

patrimoni, entre d'altres, són només alguns indicadors del seu neoliberalisme.

En realitat, aquestes polítiques públiques són responsables del seu declivi electoral, el qual va anar en paral·lel amb el triomf de la branca més liberal dins de l'aparell PSOE, la qual cosa va causar, per exemple, la seva gran derrota en les eleccions al parlament d'Andalusia. La seva revifada amb Pedro Sánchez ha estat a causa del seu moviment cap a l'esquerra, estimulat i inspirat per UP, una força política de la qual ha adoptat fins i tot el llenguatge i molts altres elements. Aquest canvi del PSOE va donar lloc al sorgiment d'una aliança de les forces polítiques progressistes que va permetre desallotjar la dreta del poder i va donar com a resultat una etapa de col·laboració de la qual va sorgir la proposta de pressupostos que tothom coneix. Però és precisament aquesta experiència la que determina la protesta d'UP que no s'han complert elements clau d'aquest programa polític, amb la qual cosa ara exigeix, com a indicador de la serietat en el compromís, que sigui un programa dirigit i administrat per dos espais polítics, establerts en una coalició. Si això s'hagués donat, l'escenari seria un altre. I aquests compromisos pressupostaris no es van dur a terme pels punts esmentats prèviament.

La contribució del socioliberalisme (el PSOE) a l'establiment de la gran crisi social que encara viu Espanya

El PSOE ha estat corresponsable de la gran crisi social en què es troba Espanya, que és semblant a la que ha patit Grècia. Avui, segons diversos indicadors, la situació social és pitjor que la que hi havia abans de la crisi (2007). És cert que estem veient una recuperació, però és molt petita i insuficient per corregir l'enorme dèficit social. Els números parlen per ells mateixos. Espanya continua sent el penúltim Estat de la UE-15 pel que fa a despesa pública social com a percentatge del PIB (any 2017), amb un 27%, només per davant d'Irlanda (18,4%). L'indicador espanyol està allunyat en 4,7 punts de la mitjana de la UE-15, i en més de 10 punts dels països amb més despesa pública social (França, amb un 38,7%, i Finlàndia, amb un 38%). Una cosa similar passa quan analitzem la despesa pública social per càpita. I el que també és preocupant és que en l'etapa de recuperació sota els governs del PSOE i del PP, la taxa de creixement de la despesa pública social (mesurada per la despesa pública social per càpita) va ser molt menor que a la majoria de països de la UE-15.

I aquesta situació alarmant ha tingut lloc en cada capítol d'aquesta despesa pública social. En **habitatge, aquesta despesa va baixar en major proporció que a la resta de països de la UE-15**

(només per darrere d'Irlanda), amb una reducció més gran que la de la mitjana de la UE-15. En **sanitat, la despesa pública continua sent de les més baixes de la UE-15 (6% del PIB)**, i és més baixa (només per davant de Grècia i Portugal) si es mesura en despesa per càpita. I de nou, el creixement d'aquesta despesa ha estat molt menor que la que hi ha hagut a la mitjana de la UE-15 durant el període 2007-2017. En **educació, la despesa pública espanyola (4% del PIB) és també de les més baixes de la UE-15** (després d'Irlanda, Itàlia i Grècia), molt per sota de la sueca, que va ser el país amb una major despesa pública educativa (6,8% del PIB). En educació, el creixement d'aquesta despesa va ser, també, una de les menors de la UE-15, ja que es va quedar en zero punts del PIB i només uns 33 euros per càpita més l'any 2017 que el 2007.

Aquestes dades mostren les **conseqüències del neoliberalisme dels governs Zapatero i Rajoy (reflectides en les polítiques de retallades de despesa pública social, que van ser de les més accentuades a la UE-15) i la seva escassa sensibilitat social, inclòs el PSOE**. És del tot justificat que, a la llum d'aquesta experiència, i davant la manca de credibilitat de les seves proclames, s'hagi creat un gran escepticisme cap a les promeses del nou PSOE que, de no ser per les constants pressions d'UP (i de la por que aquest partit els prenguéss part del seu electorat), no hauria fet. La tradicional complicitat entre els poders financers i econòmics i la direcció del PSOE

continua vigent i explica la seva resistència a establir un govern de coalició amb un espai polític situat a la seva esquerra.

Una cosa similar succeeix pel que fa a **l'altre factor que explica l'enorme crisi social, i que és el gran deteriorament del mercat de treball, creat en gran part per les reformes laborals del govern Zapatero i del govern Rajoy, a la revocació de les quals s'oposa el PSOE. Aquestes reformes han debilitat en gran mesura els sindicats i la classe treballadora.** De fet, el que està passant és un indicador més d'una molt limitada vocació transformadora que podria conduir a unes eleccions que serien un enorme fracàs, principalment a causa de la direcció del PSOE, **que no ha acabat de trencar amb aquest neoliberalisme, i que somnia amb una aliança (que es podria donar després de les eleccions) entre el PSOE i Ciudadanos que és el somni de l'establishment politicomediàtic d'aquest país. Em temo que el que està passant marcarà la pauta del que passarà durant molts anys, i impedirà que les classes populars d'aquest país tinguin la qualitat de vida que podrien tenir si es corregís el gran dèficit social existent d'ençà de la Transició i accentuat durant la Gran Recessió.**